

Pohjois-Pohjanmaan liitto
Sepänkatu 20
90100 Oulu
kirjaamo@pohjois-pohjanmaa.fi

MUISTUTUS

27.4.2018

Dnro 220/2018

Asia: Paliskuntain yhdistyksen muistutus Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan ehdotuksesta

POHJOIS-POHJANMAAN 3. VAIHEMAAKUNTAKAAVA

Kaavaehdotus

Pohjois-Pohjanmaan liitto on asettanut 3. vaihemaakuntakaavan ehdotuksena julkisesti nähtäville. Kaavan pääteemoja ovat ilmasto ja energia. Kaavaan on merkitty mm. pohjavesi-, kiviaines-, mineraalipotentiali- ja kaivosalueita. Lisäksi maakuntakaavaa päivitetään muiden tarpeellisten alueidenkäyttötarkaisujen, kuten poronhoidon, tuulivoimatuotannon ja soiden osalta.

Pohjois-Pohjanmaan kaava-alueelle sijoittuvat kokonaan tai osittain Kiimingin, Kollajan, Oijärven, Ikosen, Pudasjärven Livon, Pudasjärven, Pintamon, Taivalkosken, Hossa-Irnin, Kallioluoman, Oivangin, Alakitkan, Tolvan ja Akanlahden paliskunnat. Paliskuntien suurimmat sallitut eloporomäärät ovat yhteensä 24 700 poroa. Paliskunnissa oli poronhoitovuonna 2016–2017 yhteensä 777 poronhoitajaa. Poronhoidolla on alueella vuosisataiset perinteet ja se on merkittävä sidostoimiala lihanjalostukselle ja matkailulle erityisesti Syötteen, Taivalkosken ja Ruka-Kuusamon alueilla. Lisäksi poronhoidolla on suuri merkitys hiljenevän maaseudun asuttuna pitämiseksi.

Maakuntakaavat ovat luonteeltaan yleispiirteisiä, eikä niillä voida ratkaista kaikkia yksityiskohtaisempaa suunnittelua vaativia maankäytön yhteensovittamisen kysymyksiä. Ne kuitenkin ohjaavat tarkempaa kaavoitusta sekä erilaisten maankäyttöhankkeiden ja tie- tai rataliikennesuunnitelmien alkutaipaleita. Siksi maakuntakaavoituksessa tulee turvata myös poronhoidon edellytyksiä erilaisilla kaavamerkinnoilla ja -määräyksillä.

Poronhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan lailla turvattu erityinen oikeus (poronhoitolaki, PHL 848/1990). Poronhoitolain lisäksi valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) edellyttävät, että poronhoitoalueella turvataan poronhoidon alueidenkäyttölliset edellytykset. Kaavaa koskevat ennen 1.4.2018 voimassa olleet VAT:t. Maakuntakaavaa laadittaessa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ot-

tamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista (MRL 132/1999, 24.2 §). Maakuntakaavan sisältövaatimuksissa (MRL 28 §) edellytetään kiinnitettävän erityisesti huomiota muun muassa maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin sekä maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Poronhoito on poronhoitoalueella keskeinen osa alueen elinkeinoelämää ja laajojen maa-alueiden käyttäjänä altis muun maankäytön vaikutuksille. Poronhoito on lisäksi kiinteä osa Pohjois-Suomen kulttuuriperintöä. Poronhoitoalueella tapahtuva maankäytön suunnittelu on elinkeinon ja kulttuuriperinnön jatkuvuuden kannalta keskeinen kysymys.

Poronhoitoalueella vuorovaikutteisuutta on käytännössä toteutettu erilaisilla osallistavilla suunnittelu- ja neuvotteluprosesseilla. PHL 53 § velvoittaa viranomaisen neuvottelemaan asianosaisen paliskunnan kanssa valtion maita koskevan suunnittelun yhteydessä, mikäli sen katsotaan olennaisesti vaikuttavan poronhoidon harjoittamiseen. Poronhoitolain mukaiset neuvottelut on käyty 3. vaihemaakuntakaavasta elokuussa 2017.

Poronhoidon huomioon ottaminen 3. vaihemaakuntakaavassa

Poronhoitoa käsitellään kaavaselostuksessa omassa luvussaan 3.10. Lukua on paranneltu huomattavasti aiempien lausuntojen pohjalta. Yhdistys ehdotta seuraavassa vielä yhtä pientä muutosta.

Poronhoitoalue maakuntakaavassa -luvun (s.88) ensimmäisen kappaleen keskellä lukee: ”Määräyksessä on erikseen nimetty yhteensovittamistarve porotalouden kannalta ongelmallisille maankäyttömuodoille: turvetuotannolle, metsänuudistamiselle ja matkailulle.” Tämä ei enää pidä paikkansa, sillä määräystä on muutettu ja siitä on poistettu luettelo maankäyttömuodoista. Kappaleen voisi muotoilla seuraavasti:

”Uudistettavassa Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa porotalouden tarpeet on otettu huomioon osoittamalla poronhoitoalue ja antamalla sille yleismääräys, joka velvoittaa porotalouden toimintaedellytysten turvaamiseen muussa maankäytössä. ~~Määräyksessä on erikseen nimetty yhteensovittamistarve porotalouden kannalta ongelmallisille maankäyttömuodoille: turvetuotannolle, metsänuudistamiselle ja matkailulle.~~ Määräyksessä puhutaan yleisellä tasolla poronhoitoon olennaisesti vaikuttavasta alueiden käytöstä, mutta yhteensovittamistarvetta on kaavan valmistelun aikana tunnistettu olevan ainakin turvetuotannon, tuulivoimatuotannon, matkailun, kaivostoiminnan ja metsätalouden suhteen.”

Eri kaavamerkintöjen yhteydessä on annettu poronhoidon turvaamista edellyttäviä suunnittelumääräyksiä. Esimerkiksi soiden käytön suunnittelumääräyksissä poronhoito on otettu huomioon.

Poronhoidon kaavamerkinnät ja -määräykset

Poronhoitoalueen raja on merkitty Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavaan ja aluetta koskevaa suunnittelumääräystä on uudistettu. Se kuuluu:

PORONHOITOALUE

Suunnittelumääräys:

~~Alueiden käytön suunnittelussa on turvattava porotalouden toiminta- ja kehittämisedellytykset. Turvetuotantoa suunniteltaessa on oltava yhteydessä paliskuntiin, ja metsänuudistamisessa sekä matkailutoimintojen sijoittamisessa on otettava huomioon porotalouden tärkeät kohteet, kuten erotus ja ruokintapaikat sekä pyyntiaidat.~~

Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet, kuten erotus- ja ruokintapaikat sekä pyyntiaidat, jotka on esitetty maakuntakaavan selostuksessa. Valtion maiden käytön osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa.

Suunnittelumääräys on erittäin tarpeellinen. On perusteltua, että sen sijaa, että luetellaan toimintoja ja maankäyttömuotoja, jotka voivat vaikuttaa poronhoitoon, kuten ennen, on otettu käyttöön laajempi käsite ”olennaisesti vaikuttava alueiden käyttö”. Tällöin asiaa arvioidaan alempiasteisessa kaavoituksessa tapauskohtaisesti ja myös sellaisten toimintojen osalta, joita tällä hetkellä ei osata ennalta määrittellä.

Maakuntakaavan selostuksen liitekartoille 12 b ja 12 c on merkitty poronhoidon kannalta tärkeitä alueita, TOKAT-hankkeessa tuotetun aineiston perusteella. Kartalla on muun muassa erotusaitoja, kuljetusreitit ja porojen kokoamisalueita sekä eri vuodeaikaisia laidunalueita. Näillä alueilla on erityisen tärkeää säilyttää rauhallisuus poronhoidon toiminta-aikoina samoin kuin vasoma-alueilla (kartan kevätlaitumet). Myös paliskuntien väliset rajat ovat hankkeiden suunnittelijoille tärkeää informaatiota.

Elinkeinon erityisluonne huomioon ottaen maakuntakaavaan on suunnittelumääräyksen ja liitekarttojen lisäksi otettu oma merkintä kohteille, jotka ovat poronhoidolle ratkaisevan tärkeitä. Tällaisia ovat muun muassa paliskuntien erotusaita-alueet.

PORONHOIDON KANNALTA ERITYISEN TÄRKEÄ KOHDE TAI AITA

Merkinnällä osoitetaan poronhoidon kannalta erityisen tärkeitä kohteita tai aitoja.

Suunnittelumääräys:

Alueen suunnittelussa on turvattava poronhoidolle merkittävien rakenteiden ja alueiden säilyminen.

Merkintä ja määräys ovat perusteltuja ja hyvä lisäys kaavaan. Selostuksessa on avattu suunnittelumääräystä kohteen säilymisen turvaamisesta niin, että itse kohteen lisäksi sen lähiympäristö, kuten kuljetusreitit aidalle tulisivat huomioon otetuksi. Kohteisiin on merkitty ainoastaan valtion maiden ja paliskuntien omistamien maiden erotusaitapaikat. Olisi ollut tärkeää saada merkityksi kaikki aitapaikat.

Tuulivoima

Tuulivoimalle on osoitettu maakuntakaavassa alueita tv-1 merkinnällä. Kaavamerkinnän suunnittelu-määräyksellä ohjataan poronhoidon edellytysten turvaamiseen poronhoitoalueella. Tämä on hankkeiden mahdollisten merkittävien haitallisten vaikutusten vuoksi tarpeellinen määräys.

Tv-1 -aluemerkintöjä on poistettu poronhoitoalueelta (303 ja 305). Tämä on positiivista. Alueella on kuitenkin hankkeita, jotka ovat poronhoidolle ongelmallisia. Pahkakosken tuulivoima-alue (tv-1 314) on merkitty maakuntakaavaan 1. vaihemaakuntakaavan yhteydessä. Tv-1 -merkintä on varsin laaja ja sijaitsee paliskunnan tärkeällä vasoma- ja kesälaidunalueella. Näin laajasti toteutettuna hanke aiheuttaisi merkittävää haittaa Kiimingin paliskunnan poronhoidolle. Merkintää tulisi supistaa niin, että se sijoittuu ainoastaan vuonna 2017 päättyneen YVA-menettelyn ja 2018 hyväksytyyn yleiskaavan mukaiselle hankealueelle.

Maaningan tuulivoimahanke (tv-1 367) sijoittuu Tolvan paliskunnan alueelle Kuusamoon. Hanke sijoittuu porojen tärkeimmälle vasoma-alueelle ja kesälaidunalueelle (jopa ¾ paliskunnan poroista) ja ainoaan yhtenäiseen laajempaan kairaan, missä poroilla on laidunnusrauha. Kaavaselostuksen mukaan ”Käytettävissä olleiden selvitysten perusteella tuulivoima-alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on löydettävissä ratkaisuja, joilla poronhoidolle aiheutuvia haittoja voidaan vähentää.” Tolvan paliskunta katsoo, että kaavaa varten tehdyt selvitykset eivät vastaa paliskunnan näkemystä selvitysten riittävydestä. Ratkaisujen löytäminen poronhoidon turvaamiseksi hankkeessa on käytännössä hyvin vaikeaa hankkeen laajuuden ja sijainnin vuoksi. Ei siksi ole selvää, että hanke olisi toteuttamiskelpoinen poronhoidon näkökulmasta. Tolvan paliskunta ja Paliskuntain yhdistys katsovat, että hankealueen kaavamerkintä tulisi poistaa kaavasta.

Lopuksi

Poronhoidon huomioon ottaminen on mennyt eteenpäin Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa. Paliskuntia on osallistettu suunnitteluun ja heidän näkemyksiään on otettu huomioon kaavamerkinnoissä ja -määräyksissä.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

ma/ao